

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

22 октомври 2015 година *

„Преюдициално запитване — Социална сигурност — Регламент (ЕО) № 883/2004 — Член 67 — Регламент (ЕО) № 987/2009 — Член 60, параграф 1 — Отпускане на семейни обезщетения в случай на развод — Понятие „ангажирано лице“ — Законодателство на държава членка, съгласно което детски надбавки се отпускат на родителя, в чието домакинство е детето — Пребиваване на този родител в друга държава членка — Непоискване от този родител да се отпуснат детски надбавки — Евентуално право на другия родител да поиска отпускането на тези детски надбавки“

По дело C-378/14

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Bundesfinanzhof (Федерален финансов съд, Германия) с акт от 8 май 2014 г., постъпил в Съда на 7 август 2014 г., в рамките на производство по дело

Bundesagentur für Arbeit — Familienkasse Sachsen

срещу

Tomislaw Trapkowski,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: А. Tizzano, заместник-председател на Съда, изпълняващ функцията на председател на първи състав, F. Biltgen, A. Borg Barthet, M. Berger и S. Rodin (докладчик), съдии,

генерален адвокат: P. Mengozzi,

секретар: V. Tourrès, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 17 юни 2015 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за г-н Trapkowski, от C. Rebber, Rechtsanwalt,
- за нидерландското правителство, от В. Koopman и М. Bulterman, в качеството на представители,
- за полското правителство, от В. Majczyna, в качеството на представител,

* Език на производството: немски.

— за правителството на Обединеното кралство, от V. Kaue, в качеството на представител, подпомагана от J. Holmes, barrister,

— за Европейската комисия, от S. Grünheid и D. Martin, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 60, параграф 1, изречение второ и трето от Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 284, стр. 1).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Bundesagentur für Arbeit — Familienkasse Sachsen (Федерална агенция по заетостта — служба за детски надбавки, Саксония, наричана по-нататък „BfA“) и г-н Trapkowski относно отказа на BfA да изплаща на г-н Trapkowski детски надбавки за детето му, което живее с майка си в Полша.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент (ЕО) № 883/2004

- 3 Съгласно член 1 от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 166, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 82 и поправка в ОВ L 33, 7.2.2008 г., стр. 12), изменен с Регламент (ЕС) № 465/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. (ОВ L 149, стр. 4, наричан по-нататък „Регламент № 883/2004“):

„За целите на настоящия регламент:

[...]

и) „член на семейството“ е:

- 1) i) всяко лице, определено за член на семейството или признато за член на домакинството от законодателството, съгласно което са предвидени обезщетенията;

[...]“.

4 Член 2, параграф 1 от този регламент гласи:

„Настоящият регламент се прилага към граждани на държава членка, лица без гражданство и бежанци, които пребивават в държава членка, които са или са били подчинени на законодателството на една или повече държави членки, както и към членовете на техните семейства и към преживелите ги лица“.

5 Член 11, параграфи 1, 2 и 3 от посочения регламент предвижда:

„1. Лицата, за които се прилага настоящият регламент, са подчинени на законодателството само на една държава членка. Това законодателство се определя в съответствие с настоящия дял.

2. За целите на настоящия дял, лицата, които получават парични обезщетения поради или вследствие на тяхната дейност като наето или самостоятелно заето лице, се считат, че упражняват посочената дейност. Това не се прилага за пенсиите за инвалидност, старост или за преживяло лице или за пенсиите, получавани поради трудови злополуки или професионални болести или за паричните обезщетения за болест, покриващи лечение за неограничен период.

3. Съгласно членове 12 - 16:

а) спрямо лице, осъществяващо дейност като наето или като самостоятелно заето лице в една държава членка се прилага законодателството на тази държава членка;

[...]“.

6 Член 67 от въпросния регламент гласи:

„Лице има право на семейни обезщетения в съответствие със законодателството на компетентната държава членка, включително за членовете на неговото семейство, които пребивават в друга държава членка, както ако те пребивават в предишната държава членка. Въпреки това, пенсионерът има право на семейни обезщетения в съответствие със законодателството на държавата членка, компетентна за изплащането на неговата пенсия“.

7 Озаглавеният „Правила за предимство в случай на съвпадане“ член 68, параграф 1 от същия регламент определя „правилата за предимство“ в случаите, когато през един и същи период и за едни и същи членове на семейството се предвиждат обезщетения съгласно законодателството на повече от една държава членка.

Регламент № 987/2009

8 Съгласно член 60, параграф 1 от Регламент № 987/2009:

„Искането за семейни обезщетения се адресира до компетентната институция. За целите на прилагането на членове 67 и 68 от основния регламент се отчита положението на цялото семейство, така както ако всички ангажирани лица биха се подчинявали на законодателството на съответната държава членка и пребиваваха там, по-специално по отношение на правото на лицето да подава искане за подобни обезщетения. Когато лице, което има право да подаде искане за обезщетения, не упражни правото си, компетентната институция на държавата членка, чието законодателство е приложимо, взема предвид искането за семейни обезщетения, подадено от другия родител, от лице, което се приема за родител, или от лице или институция, която упражнява настойничество върху детето или децата“.

Германското право

- 9 Член 64, параграфи 1 и 2 от Закона за данъците върху доходите (Einkommensteuergesetz, наричан по-нататък „EStG“) предвижда:

„(1) За всяко дете детски надбавки се изплащат само на едно лице, което има право на такива;

(2) Когато няколко лица имат право на детски надбавки, такива се изплащат на лицето, в чието домакинство е детето. Ако детето е в общото домакинство на родители, на единия родител и неговия партньор, на приемни родители или на дядо и баба, същите трябва да определят помежду си кой ще има право на детски надбавки. [...]“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 10 Г-н Trapkowski, който пребивава в Германия, се развежда със съпругата си, която живее в Полша с общото им дете, родено през април 2000 г.
- 11 От януари 2011 г. до октомври 2012 г. г-н Trapkowski получава известно време парични обезщетения за безработица. От ноември 2011 г. до януари 2012 г. обаче, както и от 1 до 22 февруари 2012 г. той е нает на работа в Германия, след което на основание на германското осигурително право са му изплащани обезщетения.
- 12 През август 2012 г. г-н Trapkowski подава искане до BfA да му се отпуснат детски надбавки за периода януари 2011 г.—октомври 2012 г. за сина му. През съответния период майката на детето, упражнявала трудова дейност в Полша, нито е получавала, нито е подавала искане за отпускане на семейни обезщетения съгласно германското или полското право.
- 13 С решение от 3 септември 2012 г. BfA оставя искането на г-н Trapkowski без уважение със съображението, че съгласно германското законодателство майката на детето има предимство при получаването на детски надбавки. Подадената срещу решението жалба по административен ред е отхвърлена.
- 14 Finanzgericht Düsseldorf (Финансов съд, Дюселдорф) обаче уважава жалбата по съдебен ред, подадена от г-н Trapkowski срещу решението от 3 септември 2012 г. на BfA и срещу решението, с което жалбата по административен ред е отхвърлена. Тази юрисдикция приема, че същият има право на детските надбавки съгласно германското законодателство, което е приложимо към положението му съгласно член 11, параграф 1 и параграф 3, буква а) от Регламент № 883/2004.
- 15 Освен това, пак според Finanzgericht Düsseldorf (Финансов съд, Дюселдорф), по силата на предвидената в член 60, параграф 1, второ изречение от Регламент № 987/2009 фикция семейството на г-н Trapkowski следва да се третира така, както ако пребиваваше в Германия. Ето защо по мнение на този съд в случая по главното производство не е налице колизия на права по смисъла на член 68 от Регламент № 883/2004, тъй като майката на детето няма право на семейни обезщетения в Полша.
- 16 Finanzgericht Düsseldorf (Финансов съд, Дюселдорф) прави извод, че член 60, параграф 1 от Регламент № 987/2009 цели единствено да предотврати загубата на права от лицето, което напуска държава членка, за да отиде в друга държава членка, а не да ограничи или да изключи правата на дадено лице, което пребивава на територията на страната.

- 17 BfA подава ревизионна жалба срещу решението на Finanzgericht Düsseldorf (Финансов съд, Дюселдорф), като поддържа, че лицата, спрямо които се прилага Регламент № 883/2004, са подчинени на законодателството само на една държава членка. Съгласно германското законодателство детските надбавки се дължали на лицето, в чието домакинство е детето.
- 18 Според BfA от член 67, параграф 1 от Регламент № 883/2004 във връзка с член 60, параграф 1 от Регламент № 987/2009 и от практиката на Съда следвало, че съгласно германското законодателство в случая по главното производство предимство при получаването на детски надбавки има майката на детето, а не г-н Trapkowski.
- 19 Запитващата юрисдикция подчертава, че съгласно германското право детските надбавки се изплащат само на получател, който може да бъде индивидуализиран. Това право предвижда, че посочените надбавки се изплащат на родителя, в чието домакинство е детето, тъй като общият житейски опит показва, че този, който е взел детето под своята закрила, носи най-голямата тежест по издръжката. В този смисъл запитващата юрисдикция иска да се установи дали прилагането на правото на Съюза в случая по главното производство би могло да доведе до отпадането на правото на г-н Trapkowski на детските надбавки.
- 20 Според нея обстоятелството, че бившата съпруга на ответника няма право на полските семейни обезщетения, е ирелевантно за преценката дали Регламент № 883/2004 се прилага в случая по главното производство. Тази юрисдикция посочва също, че по силата на германското право обстоятелството, че родителите на детето са разведени, не би могло да им отнеме квалификацията на членове на семейството, на които могат да бъдат изплащани детски надбавки.
- 21 След като предвидената в член 60, параграф 1 от Регламент № 987/2009 фикция е приложима, по мнение на запитващата юрисдикция тълкуването в смисъл, че майката на детето може да има право на детските надбавки, защото съгласно тази фикция трябва да се счита, че тя пребивава в Германия и че детето живее в домакинството ѝ, не бива автоматично да се изключва, по-специално в светлината на член 68а от Регламент № 883/2004.
- 22 Ако подобно тълкуване бъде възприето, запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 60, параграф 1, трето изречение от Регламент № 987/2009 е пречка в случая по главното производство да се приложи член 64, параграф 2 от EStG, съгласно който единствено родителят, в чието домакинство е детето, има право на детските надбавки, или дали по-скоро не следва да се прави разграничение между правото да се подаде искане за детски надбавки — право, което според запитващата юрисдикция би могло да бъде признато на г-н Trapkowski — и правото действително да се получават такива надбавки — право, което според нея би било запазено само за бившата съпруга на това лице, тъй като детето живее при нея.
- 23 На последно място, ако член 60, параграф 1, трето изречение от Регламент № 987/2009 трябва да се тълкува в смисъл, че когато първото легитимирано да получава детските надбавки лице, което пребивава в друга държава членка, не е подало искане, правото на детски надбавки преминава у пребиваващия на територията на страната родител, запитващата юрисдикция поставя въпроса след какъв период от време следва да се счита, че първото посочено лице не е подало искане.
- 24 При тези условия Bundesfinanzhof (Федерален финансов съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Когато лице, което пребивава в една държава членка (територията на страната), има право на детски надбавки за деца, пребиваващи в друга държава членка (чужбина) при другия съпруг, с когото това лице е разделено, следва ли член 60, параграф 1, второ изречение от Регламент № 987/2009 да се приложи по такъв начин, че фикцията, съгласно която за

целите на прилагането на членове 67 и 68 от Регламент № 883/2004 трябва да се отчита положението на цялото семейство, така както ако всички ангажирани лица — по-специално по отношение на правото да се подава искане за обезщетение — биха се подчинявали на законодателството на съответната държава членка и пребиваваха там, да води до това, че право на детски надбавки има единствено родителят, който пребивава в другата държава членка (чужбина), тъй като националното право на първата държава членка (територията на страната) предвижда, че когато няколко лица имат право на детски надбавки, правото да ги получава, има родителят, в чието домакинство е детето?

2) При положителен отговор на първия въпрос:

При изложената в първия въпрос фактическа обстановка следва ли член 60, параграф 1, трето изречение от Регламент № 987/2009 да се тълкува в смисъл, че родителят, който пребивава в една държава членка (територията на страната), има право на детски надбавки съгласно вътрешното законодателство, тъй като другият родител, който пребивава в друга държава членка (чужбина), не е подал искане за детски надбавки?

3) В случай че при изложената в първия въпрос фактическа обстановка на втория въпрос следва да се отговори в смисъл, че неподаването на искане за детски надбавки от родителя, който пребивава в друга държава от Европейския съюз, води до преминаване на правото на детски надбавки у родителя, който пребивава на територията на страната:

След какъв период от време следва да се счита, че родителят, който пребивава в друга държава от Европейския съюз, не „упражнява“ правото на детски надбавки по смисъла на член 60, параграф 1, трето изречение от Регламент № 987/2009, вследствие на което такова право има родителят, който пребивава на територията на страната?“.

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

- 25 За да се отговори на преюдициалните въпроси, като начало следва да се приеме за установено, че лице като г-н Trapkowski, който периодично е наеман на работа в държава членка, в случая — Федерална република Германия, и освен това живее там, попада в приложното поле на Регламент № 883/2004 по силата на член 2, параграф 1 и член 11, параграф 3, буква а) от същия.
- 26 Също така не се спори, че процесното по главното производство обезщетение, което цели да намали тежестите, свързани с издръжката на децата, попада в обхвата на понятието „семеино обезщетение“ по смисъла на Регламент № 883/2004 (вж. решения Offermanns, C-85/99, EU:C:2001:166, т. 41 и Lachheb, C-177/12, EU:C:2013:689, т. 35).
- 27 Освен това досежно понятието „член на семейството“, от член 1, буква и), 1), подточка i) от Регламент № 883/2004 следва, че то включва „всяко лице, определено за член на семейството или признато за член на домакинството от законодателството, съгласно което са предвидени обезщетенията“.
- 28 В настоящия случай от акта за преюдициално запитване е видно, че германското законодателство определя лицата с право на детски надбавки, но не дефинира изрично понятието „член на семейството“.

- 29 Както обаче посочва запитващата юрисдикция, съгласно германското законодателство правото на семейни обезщетения за дете е признато на родителите, които имат първа степен на родство с това дете, независимо дали имат брак или не.
- 30 На тази основа споменатата юрисдикция счита, че по отношение на правото на семейни обезщетения детето по главното производство и майка му трябва да се разглеждат като членове на семейството на г-н Trapkowski по смисъла на германското право.
- 31 Не Съдът е този, който би следвало да поставя под въпрос подобна констатация, основана на националното право — така, както то е тълкувано от националната юрисдикция (вж. в този смисъл решение Slanina, C-363/08, EU:C:2009:732, т. 27).
- 32 Досежно приложимостта на правилата за предимство, предвидени в член 68, параграф 1 от Регламент № 883/2004 за случаите на натрупване, следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда, за да може да се приеме, че в даден случай е налице такова натрупване, не е достатъчно обезщетенията да са дължими в държавата членка по пребиваване на съответното дете и паралелно с това само да могат да бъдат изплащани в друга държава членка, в която работи един от родителите на това дете (решение Schwemmer, C-16/09, EU:C:2010:605, т. 52 и цитираната съдебна практика).
- 33 Ето защо, след като майката на детето по главното производство не е имала право на семейни обезщетения в Полша, тези правила за предимство не се прилагат в случая по главното производство.

По първия преюдициален въпрос

- 34 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 60, параграф 1, второ изречение от Регламент № 987/2009 следва да се тълкува в смисъл, че предвидената в тази разпоредба фикция би могла да доведе до признаване на правото на семейни обезщетения на лице, което не пребивава на територията на държавата членка, компетентна да изплаща тези обезщетения.
- 35 За отговора на този въпрос, на първо място, трябва да се припомни, че вследствие от фикцията, предвидена в член 67 от Регламент № 883/2004, дадено лице може да претендира семейни обезщетения за членовете на семейството му, които пребивават в държава членка, различна от компетентната да изплаща тези обезщетения държава членка, така както ако те пребиваваха в последната държава членка.
- 36 На второ място, съгласно член 60, параграф 1, второ изречение от Регламент № 987/2009 за целите на прилагането по-специално на Регламент № 883/2004 се отчита положението на цялото семейство, така както ако всички ангажирани лица биха се подчинявали на законодателството на съответната държава членка и пребиваваха там, по-специално по отношение на правото на лицето да подава искане за семейни обезщетения.
- 37 На трето място, от член 60, параграф 1, трето изречение от Регламент № 987/2009 следва, че когато лице, което има право да подаде искане за семейни обезщетения, не упражни правото си, „другият родител“ е сред лицата и институциите, които имат право да подадат искане за отпускането на такива обезщетения.
- 38 От член 67 от Регламент № 883/2004 във връзка с член 60, параграф 1 от Регламент № 987/2009 следва, от една страна, че дадено лице може да претендира семейни обезщетения за членовете на семейството му, които пребивават в държава членка, различна от компетентната да изплаща тези обезщетения държава членка, и от друга страна, че възможността да се подаде искане за

семеини обезщетения е призната не само на лицата, които пребивават на територията на държавата членка, длъжна да изплаща семейните обезщетения, но и на всички „ангажирани лица“, които имат право да подадат искане за тези обезщетения, сред които са родителите на детето, за което се искат обезщетенията.

- 39 Ето защо, след като родителите на детето, за което са поискани семейните обезщетения, попадат в обхвата на понятието „ангажирани лица“ по смисъла на член 60, параграф 1 от Регламент № 987/2009, които имат право да подадат искане за отпускането на такива обезщетения, вероятността родител, който пребивава на територията на държава членка, различна от тази, която е длъжна да изплаща въпросните обезщетения, да е лицето, което има право да получава тези обезщетения, при условие че същевременно са изпълнени всички останали условия, предвидени от националното право, не може да бъде изключена.
- 40 Компетентният национален орган е този, който следва да определи кои лица съгласно националното законодателство имат право на семейни обезщетения.
- 41 С оглед на изложеното дотук член 60, параграф 1, второ изречение от Регламент № 987/2009 трябва да се тълкува в смисъл, че предвидената в тази разпоредба фикция може да доведе до признаване на правото на семейни обезщетения на лице, което не пребивава на територията на държавата членка, компетентна да изплаща тези обезщетения, стига да са изпълнени всички останали условия, предвидени от националното право за тяхното отпускане — нещо, което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция.

По втория преюдициален въпрос

- 42 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 60, параграф 1, трето изречение от Регламент № 987/2009 трябва да се тълкува в смисъл, че правото на семейни обезщетения, отпуснати за дете, трябва да бъде признато на родителя на детето, който пребивава в държавата членка, длъжна да изплаща споменатите обезщетения, защото другият родител, който пребивава в друга държава членка, не е подал искане за семейни обезщетения.
- 43 За отговора на този въпрос като начало следва да се припомни, че регламенти № 987/2009 и № 883/2004 не определят лицата, които имат право на семейни обезщетения, макар да установяват правилата, въз основа на които тези лица могат да бъдат определени.
- 44 Както ясно следва от член 67 от Регламент № 883/2004, всъщност лицата, които имат право на семейни обезщетения, се определят съгласно националното право.
- 45 Освен това следва да се отбележи, че съгласно член 60, параграф 1, трето изречение от Регламент № 987/2009, когато лице, което има право да подаде искане за семейни обезщетения, не упражни правото си, компетентните институции на държавите членки са длъжни да вземат под внимание исканията за отпускане на такива обезщетения, подадени от визираните в тази разпоредба лица или институции, сред които е „другият родител“.
- 46 На първо място, и от текста, и от общия разум на член 60, параграф 1 от Регламент № 987/2009 следва, че трябва да се прави разграничение между подаването на искане за семейни обезщетения и правото да се получават такива обезщетения.
- 47 На второ място, от текста на цитирания член също така следва, че е достатъчно едно от лицата, които могат да претендират семейни обезщетения, да подаде искане за отпускането на такива обезщетения, за да бъде компетентната институция на държавата членка задължена да вземе под внимание това искане.

- 48 Правото на Съюза обаче не е пречка при прилагането на националното право тази институция да стигне до извода, че лицето, което има право да получава семейни обезщетения за дадено дете, е различно от лицето, което е подало искането за отпускане на тези обезщетения.
- 49 Ето защо, когато всички условия за отпускането на семейни обезщетения за дадено дете са изпълнени и тези обезщетения действително са отпуснати, е без значение кой от родителите се счита съгласно националното право за лицето, което има право да ги получава (вж. в този смисъл решение Hoeven и Zachow, C-245/94 и C-312/94, EU:C:1996:379, т. 37).
- 50 От изложеното дотук следва, че член 60, параграф 1, трето изречение от Регламент № 987/2009 трябва да се тълкува в смисъл, че не изисква правото на семейни обезщетения, отпуснати за дете, да бъде признато на родителя на детето, който пребивава в държавата членка, длъжна да изплаща тези обезщетения, по съображение че другият родител, който пребивава в друга държава членка, не е подал искане за семейни обезщетения.
- 51 Предвид отговора на втория въпрос не е необходимо да се отговаря на третия въпрос.

По съдебните разноски

- 52 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

- 1) Член 60, параграф 1, второ изречение от Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност трябва да се тълкува в смисъл, че предвидената в тази разпоредба фикция може да доведе до признаване на правото на семейни обезщетения на лице, което не пребивава на територията на държавата членка, компетентна да изплаща тези обезщетения, стига да са изпълнени всички останали условия, предвидени от националното право за тяхното отпускане — нещо, което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция.
- 2) Член 60, параграф 1, трето изречение от Регламент № 987/2009 трябва да се тълкува в смисъл, че не изисква правото на семейни обезщетения, отпуснати за дете, да бъде признато на родителя на детето, който пребивава в държавата членка, длъжна да изплаща тези обезщетения, по съображение че другият родител, който пребивава в друга държава членка, не е подал искане за семейни обезщетения.

Подписи